

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

III.518.16.2016.JA

**Pani Elżbieta Rafalska
Minister Rodziny, Pracy
i Polityki Społecznej
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa**

Na przestrzeni ostatnich miesięcy zostały opublikowane dwa niezwykle istotne opracowania dotyczące systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie: Raport Komisarza Praw Człowieka Rady Europy z dnia 15 czerwca 2016 r. CommDH(2016) oraz Informacja Najwyższej Izby Kontroli z 26 kwietnia 2016 r. KPS.410.004.00.2015. Dokonana przez Rzecznika Praw Obywatelskich analiza powyższych raportów, a w szczególności ich wniosków i postulatów, a także stanowiska przedstawionego przez Panią Minister w nawiązaniu do Informacji Najwyższej Izby Kontroli (pismo z dnia 10 maja 2016 r. BDG-V.0811.25.2016.RL) oraz przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390) prowadzi do wniosku, iż poprawa stanu przestrzegania praw ofiar przemocy domowej wymaga działań ustawodawczych oraz korekty modelu funkcjonowania procedury zmierzającej do wyeliminowania zjawiska przemocy w rodzinie. Z dużą więc satysfakcją przyjąłem zapowiedź, iż w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej prowadzone są prace nad opracowaniem założeń projektu zmiany ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, które będą podlegały szerokim konsultacjom.

W związku z powyższym pozwalam sobie zwrócić uwagę Pani Minister na problemy i niedostatki wynikające z przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz jej stosowania, które pojawiają się w skargach kierowanych do Rzecznika oraz wynikają z wniosków zawartych w powoływanych wyżej raportach.

I. Ograniczenia w dostępie do specjalistycznych ośrodków wsparcia oraz miejsc bezpiecznego schronienia.

Preambuła ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wskazuje, iż zapobieganie przemocy oraz zapewnienie skutecznego wsparcia osobom, które doznały krzywdy w relacjach rodzinnych powinno zajmować priorytetowe miejsce wśród zadań organów państwa, gdyż zjawisko to narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej. Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie zostały podzielone, na zasadach określonych w przepisach ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, na poszczególne organy wykonawcze na poziomie administracji rządowej oraz jednostki samorządu terytorialnego.

Zgodnie z art. 6 ust. 4 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych obligatoryjnie przez powiat zalicza się tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Jednakże pomimo to, poważnym problemem jest niewystarczająca liczba placówek specjalistycznych dla ofiar przemocy.

Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie są instytucjami, których zakres działalności jest skierowany na udzielanie wsparcia w przewyciężaniu sytuacji kryzysowej związanej z przemocą domową. Usługi, które świadczą tego rodzaju placówki, wynikają z rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. Nr 50, poz. 259). Należą do nich działania w zakresie interwencyjnym, terapeutyczno-wspomagającym oraz potrzeb bytowych. Standard gwarantowanej pomocy odnosi się do zapewnienia schronienia ofierze przemocy w rodzinie oraz dzieciom pozostającym pod jej opieką bez skierowania i bez względu na posiadany dochód przez okres do trzech miesięcy z możliwością przedłużenia w uzasadnionych okolicznościach, udzielania natychmiastowej pomocy psychologicznej i prawnej oraz zorganizowania niezwłocznie dostępu do pomocy medycznej, gdy wymaga tego stan zdrowia ofiary, a także

rozpoznania sytuacji osoby doświadczającej przemocy z oceną ryzyka w zakresie zagrożenia bezpieczeństwa jej lub jej dzieci. Działania w zakresie terapeutyczno-wspomagającym skupiają się na diagnozowaniu problemu przemocy w rodzinie oraz opracowaniu indywidualnego planu pomocy ofierze, udzielaniu poradnictwa, prowadzeniu grup wsparcia, a także zapewnieniu odpowiedniej specjalistycznej terapii ukierunkowanej na ofiarę i jej dzieci. Natomiast realizacja gwarancji w obszarze zabezpieczenia potrzeb bytowych odbywa się poprzez zapewnienie osobie całodobowego okresowego pobytu z zabezpieczeniem elementarnych potrzeb niezbędnych do codziennego funkcjonowania (m.in. wyżywienia, odzieży, obuwia).

W powyższym zakresie Najwyższa Izba Kontroli w Informacji z dnia 26 kwietnia 2016 r. wskazała na niedostatki w dostępie przez osoby doświadczające przemocy w rodzinie do pomocy specjalistycznej w zakresie gwarantowanym przepisami prawa. Główne problemy koncentrowały się wokół braku zapewnienia poradnictwa prawnego, psychologicznego i rodzinnego, a także ograniczeń w dostępności do pełnego doradztwa specjalistycznego w ośrodku wsparcia, gdyż placówki nie organizowały pomocy na miejscu. Także pomoc w postaci tworzenia grup wsparcia oraz grup terapeutycznych nie była świadczenia w gwarantowanym wymiarze.

Placówki o charakterze specjalistycznym są jednym z elementów systemu wsparcia, który powinien być łatwo dostępny, gdyż gwarantuje profesjonalny poziom kompleksowej pomocy dla ofiar, tak ważny po traumatycznych przeżyciach. Konieczna jest zatem systemowa analiza dostępu na terenie kraju do placówek specjalistycznych dla ofiar przemocy i jej okresowa weryfikacja. Pozwoliłoby to oszacować skalę i przyczyny ograniczeń w uzyskaniu przez osoby potrzebujące tej formy pomocy. Z uwagi na fakt, iż ocena powinna mieć zasięg ogólnokrajowy, właściwym organem do realizacji tego zadania jest Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. W ocenie Rzecznika tylko kompleksowa analiza pozwoli podjąć skuteczne działania na rzecz zapewnienia ofiarom przemocy realnego dostępu do placówek specjalistycznych oraz zwiększenia dostępności do wszechstronnej specjalistycznej pomocy.

Rzecznik Praw Obywatelskich kilkakrotnie zwracał uwagę na problem niedostępności instytucji pomocowych dla osób z niepełnosprawnościami doświadczających przemocy w rodzinie. W świetle zebranych w 2014 r. informacji na 35 działających w Polsce Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie jedynie 8 mieściło się w budynkach dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową (budynek z windą lub z podjazdem, odpowiednia szerokość korytarzy, dostosowana łazienka). W 32 ośrodkach nigdy nie znalazła się osoba głucha, tylko w jednym nawiązana została stała współpraca z oddziałem Polskiego Związku Głuchych umożliwiającą zapewnienie tłumacza języka migowego. Żaden

z ośrodków nie deklaruwał posiadania strony internetowej dostępnej dla osób niewidomych, ani dysponowania wideotelefonem umożliwiającym kontakt telefoniczny osobom głuchym¹ (*Realizacja przez Polskę zobowiązań wynikających z Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Sprawozdanie Rzecznika Praw Obywatelskich 2012-2014*, s. 45).

Zwiększenie liczby ośrodków wsparcia ofiarom przemocy domowej zalecił ostatnio Polsce Komitet Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych (pkt 29c Uwag końcowych Komitetu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z dnia 7 października 2016 r., ozn.: E/C.12/POL/CO/6).

Jak wynika z danych statystycznych stanowiących załącznik nr 1 do Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 r., w roku 2015 r. nie został utworzony żaden nowy specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Liczba 591 miejsc całodobowych w 35 ośrodkach, z których skorzystało 1779 osób (w tym 980 dzieci) przy ogólnej liczbie 7454 osób dotkniętych przemocą w rodzinie korzystających z miejsc w specjalistycznych ośrodkach wsparcia oraz liczbie 99749 wszczętych procedur „Niebieskiej Karty” wobec 74277 rodzin, jest wciąż niewystarczająca, na co zwrócił uwagę m.in. Komisarz Praw Człowieka Rady Europy w Raporcie o stanie praw człowieka w Polsce z dnia 15 czerwca 2016 r.

Poza pomocą w specjalistycznych ośrodkach wsparcia, osoby doświadczające przemocy w rodzinie winny mieć zapewnioną możliwość skorzystania z miejsc bezpiecznego schronienia w całodobowych ośrodkach wsparcia oraz w ośrodkach interwencji kryzysowej. Obowiązek realizacji tej formy pomocy spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego: gminie na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, który stanowi, iż do zadań własnych gminy należy zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia; powiecie na podstawie art. 6 ust. 3 pkt 3 i 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w myśl którego do zadań własnych powiatu należy zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia oraz miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Odwołując się ponownie do danych opublikowanych w Sprawozdaniu z Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za rok 2015 r. oraz Informacji Najwyższej Izby Kontroli z 26 kwietnia 2016 r. pragnę wskazać na konieczność wprowadzenia skuteczniejszego nadzoru na realizacją zadań wynikających

¹ Na podstawie wywiadów telefonicznych przeprowadzonych w dniu 25 sierpnia 2014 r. przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich z pracownikami Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie.

z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przez jednostki samorządu terytorialnego.

Dokonując analizy dostępności do placówek wspierających ofiary przemocy w rodzinie nie sposób nie zauważyć, że w Polsce działają 24 ośrodki wsparcia, co w połączeniu z informacją, iż w województwach podlaskim, świętokrzyskim, lubelskim, małopolskim, lubuskim i kujawsko-pomorskim brak jest takich placówek, oznacza brak realizacji przez właściwe organy zadań o charakterze obligatoryjnym. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, których liczba pozostaje od kilku lat na niezmiennym poziomie i na mapie Polski wciąż są województwa nieświadczące tej formy pomocy - podlaskie, kujawsko-pomorskie, wielkopolskie, dolnośląskie, opolskie, małopolskie, lubelskie.

II. Niedostateczna realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc.

Skuteczne realizowanie działalności antyprzemocowej nie może się odbywać bez odpowiednich mechanizmów oraz zaplecza do wpływania na sprawców przemocy w celu zmiany ich postaw. Obowiązek realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie określony został przepisami ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy). Cele oddziaływań, krąg adresatów, obowiązek monitorowania i ewaluacji przebiegu i efektów oddziaływań oraz wymagania, jakie powinny spełniać osoby prowadzące oddziaływania, zostały szczegółowo określone w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (§ 3-7 rozporządzenia).

Obowiązek uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym sąd może nałożyć warunkowo umarzając postępowanie karne, zawieszając wykonanie kary, orzekając środek karny, orzekając karę ograniczenia wolności, udzielając warunkowego przedterminowego zwolnienia. Nie ma wymogu uzyskiwania zgody skazanego na uczestnictwo w oddziaływaniach, co jest konsekwencją uznania, że oddziaływania te nie mają charakteru terapeutycznego, a mają spełniać rolę pomocniczą w całości oddziaływań na sprawców przemocy.

Coraz częściej pojawiają się postulaty wprowadzenia obligatoryjności orzekania obowiązku uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym wobec sprawców

przemocy w rodzinie, jednakże zmierzanie w tym kierunku musi być skorelowane z rozwojem istniejącej bazy podmiotów realizujących programy. Do Rzecznika docierają bowiem sygnały, że nie wszystkie powiaty opracowują i realizują programy korekcyjno-edukacyjne, co powoduje, że osoby wobec których nałożono taki obowiązek, jak również te, które dobrowolnie chciałyby się poddać takim oddziaływaniom, mają trudności ze znalezieniem dla siebie oferty; dotyczy to zwłaszcza małych miejscowości. Powyższe prowadzi do wniosku, że zobowiązanie nałożone Krajowym Programem Zapobiegania Przemocy w Rodzinie, polegające na opracowaniu i realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych, nie przez wszystkie powiaty jest realizowane właściwie. Na problem ten zwróciła także uwagę Najwyższa Izba Kontroli wskazując w Informacji z dnia 26 kwietnia 2016 r., że w 2014 r. programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych nie prowadziło ponad 40 procent powiatów w Polsce, a w 2015 r. 28 procent.

Warto podkreślić, że program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie jest programem ukierunkowanym na zmianę postaw i zachowań osób w nim uczestniczących, mający na celu zaprzestanie stosowania przemocy wobec członków rodziny, zmniejszenie ryzyka stosowania przemocy w przyszłości, a także nabycie umiejętności współżycia w rodzinie. Realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jest zadaniem zleconym samorządom powiatowym. Opierając się na statystykach z Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2015 r. na terenie Polski 238 podmioty realizowały programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, a w programach realizowanych w warunkach wolnościowych uczestniczyły 2443 osoby. Koniecznym więc wydaje się dokonanie systemowej analizy dostępu na terenie kraju do placówek realizujących programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych oraz wykonywania przez samorzady zadań w zakresie opracowania i realizacji programów. W ocenie Rzecznika właściwym organem do realizacji tego zadania jest Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

III. Niedostatki programów przeciwdziałania przemocy.

W zakresie związanym z praktyczną realizacją przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie ważną rolę odgrywa tworzony przez samorząd lokalny program przeciwdziałania przemocy. Działania podejmowane w ramach programu mają bowiem przyczynić się do skutecznego reagowania i ograniczania zjawiska przemocy, a także wytworzenia w społeczności lokalnej poczucia odpowiedzialności za przestrzeganie prawa, zasad i norm społecznych oraz podniesienia świadomości.

Do zadań własnych gminy oraz powiatu należy opracowanie i realizacja gminnego/powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie (art. 6. ust. 2 pkt 1 oraz art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie). Patrząc na program poprzez pryzmat celu, jakiemu ma służyć, wynikający m.in. z preambuły ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, winien się on opierać na rzetelnej diagnozie problemu i być odpowiedzią na potrzeby osób, do których jest adresowany zamieszkujących na terenie danej gminy lub powiatu. Różnorodność i kreatywność w tworzeniu rozwiązań programowych powinna stanowić wartość dodaną programów, a nie element prowadzący do ich całkowitej nieporównywalności. Rolą wykonawcy ustawy - jednostek samorządu terytorialnego - jest zatem takie opracowanie programu, który nie będzie schematyczny i prowizoryczny, a działania podejmowane w ramach programu będą przyczyniać się do skutecznego reagowania i ograniczania zjawiska przemocy na terenie tej konkretnej jednostki. Jest to możliwe tylko wtedy, gdy na przeciwdziałanie przemocy spojrzysz w sposób kompleksowy, a program zostanie przygotowany po rzetelnej analizie sytuacji lokalnej. Jakość programów lokalnych została w 2015 roku poddana monitoringowi (300 wybranych losowo programów) przez organizacje pozarządowe, które w ramach projektu „Antyprzemocowa Sieć Kobiet” w ramach programu Obywatele dla Demokracji, opracowały rekomendacje wskazując m.in. na niski poziom merytoryczny i ogólnikowość programów (<http://feminoteka.pl/wp-content/uploads/2016/07/rekomendacjeask.pdf>). Niedostatki w tej kwestii pokazują, iż istnieje potrzeba dokonania przeglądu i oceny lokalnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zarówno w aspekcie ich treści, jak i skuteczności, analizy ewaluacji i zmienności programów w zależności od potrzeb, a w szczególności opracowania jednolitego i precyzyjnego narzędzia diagnostyczno-metodologicznego. Odnosi się to także do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. Znaczenie tych kwestii wymaga aktywności Ministerstwa, gdyż prawidłowość opracowania programów przekłada się na skuteczność ich wdrażania, a tym samym poziom realizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i realną pomoc oraz wsparcie dla jej ofiar. Wydaje się więc, że wykonywanie przez samorząd zadań własnych wskazanych w art. 6 ust. 6 pkt 1-3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nie jest wystarczające. Przygotowanie na poziomie resortu polityki społecznej wytycznych i zaleceń w powyższym zakresie, a w szczególności dotyczących ewaluacji programów miałyby wymierne znaczenie. Przeprowadzenie ogólnokrajowego badania ewaluacyjnego mogłoby stanowić bazę dla programów opracowywanych na kolejne lata.

W ocenie Rzecznika warto także rozważyć zasadność wprowadzenia dla realizatorów ustawy cyklicznych szkoleń nakierowanych na powyższe kwestie, co w połączeniu z prezentacją dobrych praktyk w tym obszarze, mogłoby w sposób istotny

wpłynąć na podwyższenie niskiego standardu programów antyprzemocowych i korekcyjno-edukacyjnych.

IV. Wnioski o charakterze legislacyjnym.

Na podstawie wskazanych na wstępie raportów oraz analiz prowadzonych w Biurze Rzecznika, poza wymienionymi powyżej kwestiami, kluczowe - w celu skutecznego przeciwdziałania przemocy w rodzinie, wydaje się podjęcie poniższych działań.

1. Konieczna jest ściślejsza współpraca wymiaru sprawiedliwości z organami odpowiedzialnymi na gruncie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie za przeciwdziałanie przemocy oraz bezpośrednio zaangażowanymi w pomoc osobom dotkniętym przemocą. Wprowadzenie obowiązku przekazywania do Zespołów Interdyscyplinarnych informacji o liczbie i rodzaju środków zapobiegawczych, karnych i probacyjnych zastosowanych wobec sprawców przemocy oraz wywiązywaniu się sprawców z nałożonych na nich obowiązków, nakazów i zakazów umożliwiłoby bardziej skuteczną pracę z rodziną doznającą przemocy.
2. Warto rozważyć zasadność znowelizowania przepisu art. 9b ust. 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie poprzez wprowadzenie okresowego monitorowania przez grupy robocze sytuacji osób dotkniętych przemocą po zamknięciu procedury „Niebieska Karta”.

Przepisy ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nie zawierają wprost wskazania, że po zakończeniu procedury należy monitorować sytuację rodziny. Na podstawie art. 9b ust. 3 ustawy do zadań grupy roboczej należy m.in. monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy. Członkowie grupy roboczej ustalając plan działania z rodziną dotkniętą przemocą określają częstotliwość monitoringu sytuacji rodziny, jednakże wobec faktu, iż zgodnie z § 18 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209, poz. 1245) zakończenie procedury następuje w przypadku ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie, prowadzenie dalszego monitoringu tej rodziny po zakończeniu procedury nie znajduje umocowania w przepisach prawa. Przepis ustawy o przeciwdziałaniu przemocy zobowiązuje do prowadzenia monitoringu tam, gdzie występuje zagrożenie zjawiskiem przemocy, jednak w świetle § 18 powołanego wyżej rozporządzenia zakończenie

procedury „Niebieskiej Karty” oznacza, iż Zespół Interdyscyplinarny stwierdza brak takiego zagrożenia.

3. Istnieje potrzeba wprowadzenia do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przepisu dotyczącego minimalnego wymiaru szkoleń (w tym superwizji) oraz zasad wynagradzania członków Zespołu Interdyscyplinarnego.

W przepisach ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie brak jest uregulowania w sposób wyraźny kwestii wynagradzania osób wchodzących w skład Zespołu Interdyscyplinarnego. Z art. 9a ust. 8 i 13 ustawy wynika, iż organ powołujący zespół podpisuje z określonymi podmiotami, których przedstawiciele wchodzi w skład zespołu, porozumienie oraz że członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego wykonują zadania w ramach obowiązków służbowych lub zawodowych. Można zatem wnosić, że członkowie zespołu nie otrzymują odrębnego wynagrodzenia za udział w pracach zespołu, co może za kolei rodzić szereg problemów. Przykładowo przedstawiciele organizacji pozarządowych, którzy nie pozostają z organizacją pozarządową w stosunku pracy lub wykonują w organizacji swoje zadania na zasadzie wolontariatu, za udział w pracach zespołu również nie otrzymają wynagrodzenia. Na gruncie tych przepisów członkowie zespołu nie otrzymują również zwrotu od gminy kosztów podróży w przypadku, gdy w celu uczestniczenia w pracach zespołu dojeżdżają do siedziby gminy z innej miejscowości (vide S. Spurek, *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Komentarz.* Warszawa 2012, s. 140).

Wskazówkę w tej kwestii mogłoby stanowić rozwiązanie stosowane obecnie wobec członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. Zasady wynagradzania członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych określa rada gminy w gminnych programach rozwiązywania problemów alkoholowych (art. 4¹ ust. 5 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi Dz. U. z 2016 r. poz. 487 z późn. zm.).

4. W celu dostosowania przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzonej w Stambule dnia 11 maja 2011 r. (Dz. U. z 2015 r., poz. 961), Rzecznik podnosił potrzebę rozszerzenia definicji przemocy w rodzinie, którą posługuje się ustawa w taki sposób, aby swoim zakresem obejmowała przemoc ekonomiczną oraz relacje osób, które już nie pozostają w stałym związku lub małżeństwie i nie mieszkają razem, a mimo to dochodzi między nimi do aktów przemocy. Na tego rodzaju potrzebę nowelizacji wskazano także w uzasadnieniu projektu ustawy o ratyfikacji Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzonej w Stambule dnia 11 maja 2011 r. (s. 4-5). Ponadto, w związku z tym, że ustawa znajduje zastosowanie wyłącznie w sytuacji, w której do przemocy dochodzi

w rodzinie, brak jest wymaganych Konwencją Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej środków ochrony ofiar przemocy doświadczanej w innych obszarach życia, m.in. na uczelniach, w szkołach, w działalności sportowej kobiet i dziewcząt, w przestrzeni publicznej (wystąpienie RPO do Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r., I.816.5.2014). Uwzględnienie w projekcie zmian do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie stosownie do zapisów Konwencji w zakresie rozszerzenia definicji przemocy w rodzinie zapowiedział Minister Pracy i Polityki Społecznej jeszcze w 2014 r. (odpowiedź MPiPS z dnia 7 maja 2014 r., ozn.: DPS-X-5126-3328-61-IM/14).

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2014 r. poz. 1648 z późn. zm.) zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o przedstawienie stanowiska wobec sygnalizowanych problemów, a także poinformowanie Rzecznika o projektowanych rozwiązaniach w zakresie zmiany ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.